

Racionalnejša zamenjava z inozemstvom

Vsestranski porast gospodarske aktivnosti v državi je vplival letos na področje zamenjave z inozemstvom v dveh smereh: po eni strani je izvoz krepko porasel in presegel vsa planska pričakovanja, a v strukturi so se še bolj izrazito nadaljevale ugodne spremembe; po drugi strani pa se tudi uvoz giblje nad obsegom, s katerim se je računalo.

V devetih mesecih letošnjega leta je bil realiziran izvoz v vrednosti 85 milijard din ali za nekaj nad 15 milijard ali 23 odstotkov večji kakor v devetih mesecih l. 1956. Do septembra se je skoraj ves porast nanašal na industrijske izdelke. Kljub temu je bil tudi izvoz kmetijskih pridelkov večji kakor v enakem razdobju lanskega leta, čeprav so se v vsem prvem polletju pa tudi kasneje še občutile posledice lanskih nizkih pridelkov. V zadnjih mesecih bodo prišli do veljave visoki letošnji pridelki, hkrati pa se bo povečeval tudi izvoz industrijskih izdelkov in tako pričakujemo, da bo plan izvoza znatno presežen.

V okviru skupnega izvoza občutno raste delež izvoza predelanih izdelkov. V prvih osmih mesecih l. 1955 je znašal ta delež 36 odstotkov, v enakem lanskem razdobju 40 odstotkov, a letos 50 odstotkov. To pa ni samo rezultat povečanja izvoza industrijskega blaga, temveč tudi relativnega zaostajanja izvoza kmetijskih pridelkov. Zato odstotni delež predelanih izdelkov v izvozu sam po sebi ne more biti merilo za doseženi napredek v izvozu, toliko bolj, ker cenijo, da se bo lahko v prihodnjem razdobju vzporedno z napredkom kmetijstva izvoz kmetijskih pridelkov povečeval ob hkratnem povečevanju potrošnje v državi in s sorazmerno manjšimi investicijami, kakor jih zahteva povečanje izvoza industrijskega blaga.

V uvozu nismo samo presegli pričakovanih zneskov, temveč je porast tako absolutno kakor tudi relativno večji od porasta izvoza. V devetih mesecih je bilo uvoženega blaga v vrednosti 152 milijard nasproti 107 milijardam v enakem razdobju lani. Pri tem je najpomembnejši porast uvoza materiala za reprodukcijo: v prvih osmih mesecih je znašal 25,4 milijarde nasproti 17 milijardam, kolikor znaša skupen porast uvoza hrane in drugega potrošnega blaga in uvoza opreme.

Tako razmerje med uvozom in izvozom bo neugodno vplivalo na našo plačilno bilanco v letošnjem letu, čeprav se bo v prihodnjih mesecih nekoliko popravilo (izvoz bo proti koncu leta naraščal, a uvoz je bil že v septembru za šest milijard ali za skoraj eno tretjino manjši od povprečja prejšnjih mesecev, razen januarja in februarja).

So pa realne možnosti, da storimo vrsto ukrepov, ki bodo že do konca leta, a posebno v prihodnjem razdobju ugodno vplivale na ublažitev te negativne težnje. Zelo ugodne možnosti v tej smeri nudi letošnji visok pridelek v kmetijstvu, ker bo znatnejše povečanje izvoza kmetijskih pridelkov znizalo deficit.

Naj prav tako pripomnimo, da se je deficit večinoma povečal v zamenjavi z državami Zahodne Evrope. Velike možnosti za uspešnejšo in ugodnejšo zunanjetrgovinsko zamenjavo so torej v odpravi enostranske usmerjenosti dela naših podjetij.

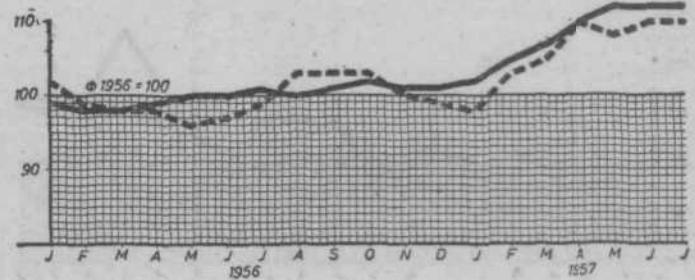
V samem uvozu imamo prav tako rezerve, a posebno v uvozu reproduktivnega materiala. Točno je, da je v načelu povečanje uvoza na tem sektorju bilo potrebno in da je prispevalo k bolji založenosti industrije, posebno pa k povečanju delovne storilnosti in osebne potrošnje. Toda včasih smo uvažali tudi take predmete, ki jih je mogoče kupiti v državi ali ki dejansko ne spadajo v reprodukcijo. Posamezna podjetja, ki delajo po licencah, uvažajo pretežno končne sestavne dele kot material za reprodukcijo in jih montirajo z manjšim odstotkom lastnih delov, namesto da bi vse napore usmerila k popolnemu osvajanju proizvodnje.

Ukrepi, s katerimi bi dosegli, da bodo ta podjetja krepko zainteresirana predvsem za osvajanje proizvodnje, bodo mnogo prispevali k dosegu ugodnejše plačilne bilance, kakor tudi vsi drugi ukrepi, ki bodo težili za tem, da se uvozne surovine in drugi materiali za reprodukcijo, čim bolj je mogoče, zamenjajo z domačimi.

Vsi ti in drugi ukrepi, ki lahko že v prihodnjih mesecih pokažejo občutne rezultate, ne bi pomenili omejevanja obsega zamenjave z inozemstvom, temveč racionalnejše in uspešnejše usmerjanje na tem področju, s katerim bi dosegli, da bi ohranili splošni polet v gospodarstvu in realizirano povečanje osebne potrošnje, a da bi hkrati znatno ublažili primanjkljaj v plačilni bilanci.

M. J.

GIBANJE REALNE PLAČE

Neprekinjena črta označuje gibanje nominalne plače, prekinjena pa realne plače.

Na prejšnji strani smo opisali gibanje tako imenovane nominalne plače, to je denarnejše zneska plače. Da bi dobili realno plačo (dejansko tisto količino blaga in uslug, ki jo je mogoče s plačo kupiti), je treba nominalno plačo primerjati z življenjskimi stroški ali s povprečnimi cenami tistega blaga in uslug, ki jih porabi neko gospodinjstvo.

V septembru letos so bili življenjski stroški povprečne štiričlanske delavske družine za 1 odstotek višji kakor v septembru l. 1956, a za 1 odstotek nižji, kakor je znašalo povprečje za ose lansko leto. Občutnejša nihanja zaznamuje večinoma samo stroški za hrano (zaradi cen kmetijskih pridelkov) in stroški za usluge, medtem ko ostajajo drugi stroški pretežno nespremenjeni.

V l. 1955 so se povečali življenjski stroški za 13 odstotkov, lani pa za nekaj nad pet odstotkov. Tako smo spadali med države z visokim porastom stroškov. Letos kaže primerjava z drugimi državami

stotke, Švedska za 4 odstotke, Svica za 2 odstotka, Velika Britanija za 4 odstotka, medtem ko so ostali stroški na Portugalskem enaki, a v Jugoslaviji so se zmanjšali za 1 odstotke.

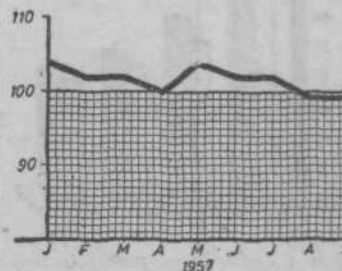
Če bo ustalitev življenjskih stroškov trdnješa — a za to so vsi pogoji — bo zelo ugodno vplivala ne samo na realne plače in osebno potrošnjo delavcev in uslužbencev, temveč tudi na uspešno izpopolnjevanje sistema nagajevanja ter sploh na nadaljnjo stabilizacijo gospodarstva.

Ustalitev življenjskih stroškov in povišanje nominalne plače sta povzročila, da je narasla realna plača. Po podatkih Zveznega zavoda za statistiko je pri delavcih v letošnjem juliju za 11 odstotkov višja kakor v juliju 1956, a pri uslužbencih za 12 odstotkov.

Povišanje realne plače je dejansko višje, kakor ga kažejo ti podatki, ker so izračunani na osnovi urne mezde v rednem delovnem času, a pripomniti smo že, da je skupna plača mnogo bolj porasla kakor urna mezda. Račun na osnovi urne mezde je sigurnejši in bolj upravičen s stališča statistike, ne daje pa popolne slike. Prav tako moramo pripomniti, da v tem računu ni bilo mogoče upoštevati porasta potrošniških kreditov in drugih činiteljev osebne dohodka delavcev in uslužbencev.

Razen porasta proizvodnje in delovne storilnosti je na tako povišanje realne plače delavcev in uslužbencev nedvomno vplivalo rodovitno leto, v neki meri pa tudi povečanje uvoza. Zato nas v prihodnjem razdobju čakajo napore, da predosem vzporedno z zmanjšanjem trgovinskega deficita (presežka uvoza nad izvozom) ohranimo doseženo izboljšanje, a zatem, da se še naprej postopno povečuje realna plača in sploh osebna potrošnja delavcev in uslužbencev.

Življenjski stroški (Povprečje 1956 = 100)

drugačno podobo. Po podatkih Združenih držav (Gospodarske komisije za Evropo) je v juniju imela Avstrija za 1 odstotek višje življenjske stroške kakor v lanskem juniju, Belgija za 2 odstotka, Grčija za 2 odstotka, Irska za 2 odstotka, Nizozemska za 4 od-